

АРХИВИСТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Међународно архивистичко саветовање

АРХИВСКА ГРАЂА У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ

Тара, Србија, 13–14. октобар 2016.

International archivist consult

ARCHIVE MATERIAL IN THEORY AND PRACTICE

Tara, Serbia, 13–14 October 2016.

**КЊИГА САЖЕТАКА
BOOK OF ABSTRACTS**

Београд 2016

Едиција: Књига сажетака бр. 1

Издавач

Архивистичко друштво Србије (АДС)
Београд, Карнегијева 2

За издавача

Мирослав Дучић, председник АДС

Главни и одговорни уредник

Мирослав Дучић

Уредник

Зоран Вељановић

Редакција зборника

Зоран ВЕЉАНОВИЋ, Ненад ВОЈИНОВИЋ,
Јасмина ЖИВКОВИЋ, Милорад ЈОВАНОВИЋ, Бошко РАКИЋ

Инострани чланови Редакције:

Верица СТОШИЋ (Република Српска), Иван ФРАС (Словенија)

Секретар редакције:

Гордана ВУКАСОВИЋ

Лектор

Татјана БОГОЈЕВИЋ

Технички уредник, слој и џрелом

Љубиша АЛЕКСИЋ

Штампарија:

Тираж

100 примерака

Штампање Зборника радова и књиге сажетака омогућило је
Министарство културе и информисања Републике Србије

Copyright © Arhivističko društvo Srbije

Садржај

Поздравна реч	7
Реч унапред	9
Бранка ДОКНИЋ ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ КАО КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ	11
Бојан ЂОРЂЕВИЋ ШКОЛСКИ РЕГИСТРАТУРСКИ МАТЕРИЈАЛ (КЊИГЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ И МАТИЧНЕ КЊИГЕ ШКОЛЕ) – ИЗМЕЂУ АРХИВИСТИЧКЕ И ИСТОРИЈСКЕ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ	12
Мирјана БОГОСАВЉЕВИЋ АРХИВИСТА, ЧУВАР ИСТОРИЈЕ ИЛИ ЊЕН УОБЛИЧИТЕЉ: ИСКУСТВЕНА ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ НАСУПРОТ ПРОЦЕДУРАЛНОЈ	13
Владан ВУКЛИШ ПОВРАТАК КРЕАТИВНОМ НЕЗАДОВОЉСТВУ: ПЕРСПЕКТИВЕ ПРОАКТИВНОГ ВРЕДНОВАЊА	14
Слободанка ЦВЕТКОВИЋ ОСВРТ НА ВАЛОРИЗАЦИЈУ ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА У СРБИЈИ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА	15
Љиљана ДОЖИЋ САВРЕМЕНА СХВАТАЊА И ПРАКСЕ ВРЕДНОВАЊА ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА СА ОСВРТОМ НА АРХИВИСТИКУ У СРБИЈИ	16
Ljerkа VUK VREDNOVANJE ARHIVSKOG GRADIVA U NOVIM DRUŠTVENIM OKOLNOSTIMA – ZAKONODAVNI OKVIR I PRAKSA U REPUBLICI HRVATSKOЈ U POSLJEDNЈIH 30 GODINA	17
Izet ŠAVOTIĆ UTICAJ VREDNOVANJA REGISTRATURNE I ARHIVSKE GRAĐE NA OBAVLЈANJE ARHIVSKE DJELATNOSTI	18
Зоран ВЕЉАНОВИЋ АРХИВСКА ПЕРИОДИКА У ВОЈВОДИНИ И ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ	19
Јасмина ЛАТИНОВИЋ ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ	20
Марија ТОДОРОВИЋ ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ КОД СТВАРАЛАЦА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА ПРЕУЗЕТЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ	21
Татјана КИКИЋ, Марко АДАМОВ ВАЛОРИЗАЦИЈА ДОКУМЕНТАЦИЈЕ У РЕГИСТРАТУРАМА АРХИВА СРБИЈЕ – НА ПРИМЕРУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	22

Радмила НЕДЕЉКОВИЋ	
ВАЛОРИЗАЦИЈА РЕГИСТРАТУРСКЕ И АРХИВСКЕ ГРАЂЕ	
„ФИЛМСКИХ НОВОСТИ”	23
Агим ЈАНУЗИ, Драган ЖИВКОВИЋ	
ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У РЕГИСТРАТУРАМА НА	
ТЕРИТОРИЈАЛНОЈ НАДЛЕЖНОСТИ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА	
У ЗАЈЕЧАРУ	24
Данијела БРАНКОВИЋ	
ПРОБЛЕМИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ЦРКВЕНЕ	
ПРОВЕНИЈЕНЦИЈЕ – МАНАСТИР БЕЗДИН, РУМУНИЈА	25
Зоран ВУКЕЛИЋ	
СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ У РЕГИСТРАТУРАМА – КЉУЧ	
ВАЛОРИЗАЦИЈЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ	26
Татјана СЕГЕДИНЧЕВ	
ВАЛОРИЗАЦИЈА ДОКУМЕНАТА У ИСТОРИЈСКОМ АРХИВУ	
СУБОТИЦА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ВАЛОРИЗАЦИЈУ	
КОД ФОНДА „СЕНАТ ГРАДА СУБОТИЦЕ” (ГРАДСКО	
ПОГЛАВАРСТВО) 1918–1941	27
Енвер УЈКАНОВИЋ	
ОРИЈЕНТАЛНА ГРАЂА И ЊЕНА ВАЛОРИЗАЦИЈА	
У АРХИВСКИМ ФОНДОВИМА	28
Ванда ВОЈВОДИЋ МИЦОВА	
ПЕРИОДИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ НА ПРИМЕРУ ПРИВРЕДНИХ	
И УПРАВНИХ ФОНДОВА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ЗРЕЊАНИН	29
Велибор ТОДОРОВ, Зоран ЈАНКОВИЋ	
РАЗГРАНИЧЕЊЕ ФОНДОВА У ИСТОРИЈСКОМ АРХИВУ У	
ЗАЈЕЧАРУ И ПРОБЛЕМИ ИЗ ПРАКСЕ	30
Aleksandra PAVŠIČ MILOST	
VALORIZACIJA REGISTRATURNE GRAĐE U SLOVENIJI	31
Srdan PEJOVIĆ	
RE/VALORIZACIJA ARHIVSKE GRAĐE U PROCESU RESTITUCIJE -	
korisnički zahtjevi i inventivnost arhivskih fondova i zbirki	
u Crnoj Gori -	32
Јелена БОШКОВИЋ, Милорад ЈОВАНОВИЋ	
ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ЦРКАВА И МАНАСТИРА	
ШУМАДИЈСКЕ И БРАНИЧЕВСКЕ ЕПАРХИЈЕ	33
Јасмина ЖИВКОВИЋ	
РАЗГРАНИЧЕЊЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ нормативна, теоријска	
и практична разматрања, са примерима из праксе Историјског	
архива Пожаревац	34

Поздравна реч

У данашње време, архивистика је изузетно активан чинилац онога што називамо транзицијом. Безмало је у стручним круговима можемо назвати и метафором система у коме живимо. Као што су у *Водичима кроз архивску грађу* подељени фондови на целине кроз периоде настанка, нарочито пре 1945. године и након ње, тако и у наредне две декаде имамо интензивирање пријем документације која ће, засигурно, у допунама *Водича* бити назначена као посебна, издвојена категорија. Ово првенствено узимајући друштвене, историјске, културолошке и политичке услове њеног настанка.

Архиви су последњих година интензивирали пријем архивске грађе, чувајући и похрањујући, једно време, један државни и друштвени систем у своје депое. А једна од најодговорнијих активности архивисте јесте валоризација архивске грађе. Зато је и тема нашег саветовања у складу са актуелним задацима свих архива.

Ужички архив, као координатор Међународног саветовања архивских радника „Тара 2016”, са Архивом Србије и Архивистичким друштвом Србије, изражава част и задовољство што има могућност афирмације у овом племенитом послу. Уз то исказујемо и спремност да будемо домаћини будућим скуповима.

Прилика је ово и да иницирамо формирање асоцијације архивистичких друштава архивских радника из оних држава које су настале након нестанка заједничке државе јужних Словена (*Регionalно грушиво архивистица*). Raison d'être такве асоцијације је изучавање вредности и значаја архивске грађе социјалистичке провенијенције. Посебно назначавамо вредност архивске грађе настале у раду привредних субјеката и друштвено-политичких организација тог периода. Она, по свом начину настанка и унутрашњем садржају, представља уникум светских размера. Тако би у будућности наше саветовање имало препознатљиву вредност, тему којом се бави, а с обзиром на учеснике, ноту једног времена које се лагано прелива путем публикација – из архивске грађе у светло новог доба и на тај начин постаје његов чинилац.

Жељко Марковић, директор Историјског архива Ужице

Реч унапред

У циљу разматрања актуелних питања из архивске струке у Републици Србији, али и сагледавања и размењивања архивистичких искустава са колегама из региона, пре свега држава бивше Југославије, Архивистичко друштво Србије је, почетком године, објавило позив за саветовање које ће се одржати на планини Тари у простору Хотела „Оморика“ током 13. и 14. октобра 2016. године. На тај начин, после више година, архивистима у Србији, али и региону, пружена је могућност да узму учешће с писаним радовима и дискусијом на самом саветовању на расписане теме: Валоризација архивске грађе и Разграничење фондова у регистратурама и архивима.

У предвиђеном року од пристиглих радова из Србије, као и од колега из Републике Српске, Босне и Херцеговине, Хрватске, Црне Горе, и Словеније, Редакција зборника (Зоран Вељановић, уредник, Ненад Војиновић, Јасмина Живковић, Милорад Јовановић и Бошко Ракић) начинила је избор од 24 рада и понудила их јавности кроз овај зборник у издању Архивистичког друштва Србије.

Зборник који држите у рукама дело је српских архивиста и представља пресек онога што је било у центру интересовања и догађања међу архивистима у Србији у протеклом времену. Дакле, архивисти у Србији имали су могућност да кроз странице зборника остваре дијалог са архивистиком у теорији и пракси, њеном прошлошћу, садашњошћу, али и са временом које долази. Кроз странице зборника и кроз лични контакт, с обзиром на то да је саветовање међународног карактера (саветовању су присуствовали колеге и из Републике Српске, Босне и Херцеговине, Хрватске, Црне Горе, Словеније, Мађарске, Бугарске и САД) учесницима је пружена могућност размене знања и искустава с колегама региона а и шире. Одговор на питање колико српских архивиста је било спремно да ову шансу искористе, налази се између корица овог *Зборника*. Уједно, саветовање је широм отворило врата и запосленим архивистима у регистратурама, а на тај начин потврђено им је значајно место у заштити архивске грађе и регистратурског материјала.

У исто време Редакција није била спремна на уступке и кокетирање са ауторима, већ је објавила само радове који су испуњавали задате критеријуме (ауторство и потврђену методологију на научно-истраживачког рада у писању текстова). Дакле, сви прихваћени радови прошли су кроз рецензију чланова редакције.

* * *

Овогодишње Међународно архивистичко саветовање „Архивска грађа у теорији и пракси“ са темама: Валоризација архивске грађе и Раз-

граничење фондова у регистратурама и архивима, организовали су Архивистичко друштво Србије, Архив Србије и Историјски архив Ужице, а подржало га је Министарство културе Републике Србије.

Зоран Вељановић, уредник

ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ КАО КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

Сажетак: Валоризација је захтеван, континуиран и најодговорнији поступак у архивској делатности. Она представља основ за правилну и правовремену заштиту архивске културне баштине. Валоризација и категоризација биле су занемарене у архивском законодавству, као и у архивској пракси. Незаинтересованост за спровођење валоризације доприноси гомилању нестручног архивског особља, самовољи у доступности докумената, нестручности и неодговорности у публиковању, непостојању плана континуиране заштите и урушавању укупне архивистике – као струке и као науке. Зато у закон о архивској делатности треба унети чланове који се односе на валоризацију као законско одређење, у пуном значењу њене дефиниције.

Кључне речи: валоризација, заштита, архивска грађа, категоризација, научна валоризација, стручна валоризација, закон о архивској делатности, Архив Југославије.

Бојан ЂОРЂЕВИЋ
Филолошки факултет Универзитета у Београду
nalesko1965@gmail.com

ШКОЛСКИ РЕГИСТРАТУРСКИ МАТЕРИЈАЛ (КЊИГЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ И МАТИЧНЕ КЊИГЕ ШКОЛЕ) – ИЗМЕЋУ АРХИВИСТИЧКЕ И ИСТОРИЈСКЕ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ

Сажетак: Однос архивистичке и историјске валоризације заснива се на проучавању оперативне и научне (историјске) вредности регистратурског материјала као извора за архивску грађу. Школска документа, дневници и уписнице (књиге евиденције и матичне књиге школе), добар су пример тога. Познато је да се дневници, тј. књиге евиденције, после рока одређеног законом излучују, док се уписнице, тј. матичне књиге школе, трајно чувају. Но, и дневници и уписнице временом су знатно мењали своју структуру. Ако се у почетку подаци у њима нису битније разликовали, онда је у последњих неколико деценија приметан тренд тзв. „поједностављивања” података који се записују у уписнице (матичне књиге школе), тако да је разлика између њих и дневника (књига евиденције) све приметнија. Због тога се поставља питање не би ли дневнике, тј. књиге евиденције – са становишта историјске валоризације – такође требало трајно чувати.

Кључне речи: валоризација, регистратурски материјал, архивска грађа, школа, дневник, уписница.

АРХИВИСТА, ЧУВАР ИСТОРИЈЕ ИЛИ ЊЕН УОБЛИЧИТЕЉ: ИСКУСТВЕНА ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ НАСУПРОТ ПРОЦЕДУРАЛНОЈ

Сажетак: Циљ овог рада није објашњење важности валоризације као процедуре одређене низом законских регулатива, већ разматрање валоризације као кључног, одговорног и сложеног посла. Рад одговара на питања: који су критеријуми за утврђивање вредности докумената и да ли као главни критеријум узимамо историјску вредност документа, информације које нам пружа или неки други критеријум. Посебно место посвећено је указивању на значај искуства архивисте код препознавања стварне вредности докумената. Део рада бави се преношењем искустава из страних архива којима се истиче утицај правилне валоризације на судбину докумената. Обухваћено је и питање валоризације архивске грађе ван архива – код стваралаца и власника регистратурске грађе.

Кључне речи: валоризација, документ, фонд, архив, архивиста, историја, критеријуми вредновања, регистратуре, дигитализација.

ПОВРАТАК КРЕАТИВНОМ НЕЗАДОВОЉСТВУ: ПЕРСПЕКТИВЕ ПРОАКТИВНОГ ВРЕДНОВАЊА

Сажетак: Овај есеј представља осврт на рану фазу једног текућег истраживања, које захвата историјат и стање теорије и праксе архивског вредновања у бившој Југославији, али и на постјугословенском простору. Аутор концептуално разматра ову тематику, док истовремено отвара два нова питања. С једне стране, концепт вредновања посматра се у његовом глобалном теоријском, као и у конкретном друштвеном, (пост)југословенском и транзицијском контексту, при чему се архивској пракси подразумева будућа, за сада неостварена, улога заштитника репрезентативног архивског наслијеђа. С друге стране, аутор се, промишљањем постављених паралела, поиграва визијом комплементарне примјењивости документационе стратегије (*documentation strategy*) као модела, те макровредновања (*macroappraisal*) као његове базе, чиме покушава пружити нову перспективу у теоријама вредновања.

Кључне ријечи: вредновање (валоризација); архивистика у (бившој) Југославији; документарно наслијеђе; документациона стратегија; макровредновање; функционална анализа; критичке архивске студије.

Слободанка ЦВЕТКОВИЋ
Историјски архив Пожаревац
slobodankasasa@gmail.com

ОСВРТ НА ВАЛОРИЗАЦИЈУ ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА У СРБИЈИ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Сажетак: У раду се даје преглед валоризације документарног материјала у Србији након Другог светског рата кроз прописе и литературу. Аутор је учинио покушај да сагледа приступ валоризацији током периода од 70 година, с посебним освртом на период непосредно после Другог светског рата и однос према архивској грађи. Такође, кроз рад се указује и на то да ли су се и у ком правцу мењали критеријуми за вредновање документарног материјала у складу са друштвеним и историјским тренутком.

Кључне речи: вредновање, валоризација, архиви, архивска грађа, архивистика, критеријуми.

Љиљана ДОЖИЋ
Архив Војводине, Нови Сад
ljiljanadozic@yahoo.com

САВРЕМЕНА СХВАТАЊА И ПРАКСА ВРЕДНОВАЊА ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА СА ОСВРТОМ НА АРХИВИСТИКУ У СРБИЈИ

Сажетак: Овај рад има за циљ да да преглед савремених теоријских погледа и модела вредновања документарног материјала, те да илуструје размере изазова с којима се архиви и архивисти суочавају у модерном времену и дигиталном добу. Приказане су важније теорије вредновања документарног материјала, као и пракса архива у Канади, Холандији и Аустралији као пример савремених приступа вредновању. У посебном делу рада аутор се бави питањем да ли су и у којој мери савремена схватања вредновања документарног материјала саставни део архивске теорије и праксе у архивима у Србији.

Кључне речи: Документарни материјал, архивска грађа, вредновање, вредновање документарног материјала, архив, архивистика, теорија архивистике, архивистика у Србији.

VREDNOVANJE ARHIVSKOG GRADIVA U NOVIM DRUŠTVENIM OKOLNOSTIMA – ZAKONODAVNI OKVIR I PRAKSA U REPUBLICI HRVATSKOJ U POSLJEDNJIH 30 GODINA

Sažetak: Cilj ovog rada je iznijeti teorijsku problematiku vrednovanja arhivskog gradiva kao i praktičnu primjenu metode vrednovanja u okviru novih društvenih okolnosti i, u skladu s njima, donesenog zakonodavnog okvira. Kako bismo dobili što potpuniju sliku cjelokupnog razvoja teorije i prakse vrednovanja arhivskog gradiva, prikazan je kratki pregled razvoja arhivistike kao znanosti, s obzirom da je postupak vrednovanja nemoguće izdvojiti iz cjeline unutar koje je nastalo. Unutar teme, posebno je istaknuto poglavlje koje se odnosi na povijesni razvoj teorije i prakse arhivističkoga vrednovanja, te poglavlje posvećeno ulozi arhivista u postupku vrednovanja. Poglavlje koje se odnosi na kriterije vrednovanja i kategorizaciju stvaratelja možemo smatrati iznimno važnim, s obzirom da se odnosi na sadržaj koji neposredno povezuje teoriju i praksu arhivističkoga vrednovanja te arhivskim stručnjacima omogućuje lakše djelovanje na svakodnevnoj, praktičnoj razini. Vrednovanje elektroničkih zapisa promatrano je kao posebna cjelina s obzirom na sve veći broj strojno čitljivih zapisa koji u potpunosti ne podliježu pravilima i kriterijima vrednovanja tradicionalnih zapisa, nego zahtijevaju posebna pravila kojih se arhivski stručnjaci trebaju pridržavati. Kako bi sve funkcioniralo u granicama propisanoga i kako bi se arhivistima olakšalo snalaženje u nepreglednim masama raznih vrsta dokumentacije, te kako bi njihovo vrednovanje bilo što objektivnije, na razini države donose se općevažeci zakoni i pravilnici kojih su dužni pridržavati se svi arhivi pri provođenju svojih djelatnosti.

Glavne riječi: vrednovanje, arhivsko gradivo, zakonodavni okvir, kriteriji vrednovanja, kategorizacija stvaratelja.

UTICAJ VREDNOVANJA REGISTRATURNE I ARHIVSKE GRAĐE NA OBAVLJANJE ARHIVSKE DJELATNOSTI

Sažetak: U radu je dat osvrt na problematiku vrednovanja registraturne i arhivske građe. Ukazano je na razvoj vrednovanja registraturne i arhivske građe u Bosni i Hercegovini, pri čemu su uticaj imala stajališta određenih arhivskih stručnjaka, a koja su našla primjenu u vrednovanju građe u zemljama okruženja. Vrednovanje u Bosni i Hercegovini u velikoj mjeri kompaktabilno je sa zemljama okruženja. Međutim, bosanskohercegovačka arhivska praksa ima određene posebnosti po pitanju vrednovanja registraturne i arhivske građe, a što je rezultat brojnih društveno-političkih i privrednih procesa, te historijskih događaja koji su se odvijali na ovom području. Stoga na sistem vrednovanja građe, pored primjene ustaljenih kriterija i načela, utiču i historijski događaji, te stradanje značajne količine registraturne građe. Poseban problem u procesu vrednovanja registraturne građe predstavljaju odredbe propisa određenih oblasti, koje na nestručan način zadiru u oblast vrednovanja arhivske građe. Takvu praksu neophodno je prekinuti, ukoliko želimo očuvati arhivsku građu kao nezamjenljivo pisano kulturno naslijeđe.

Ključne riječi: valorizacija, registraturna građa, arhivska građa, kriteriji i načela, bosanskohercegovačko iskustvo.

АРХИВСКА ПЕРИОДИКА У ВОЈВОДИНИ И ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Сажетак: Рад третира улогу и значај архивске периодике у валоризацији архивске грађе, с посебним освртом на њену улогу у едукацији архивских кадрова у Војводини. У Републици Србији, односно Аутономној покрајини Војводини, архивски кадрови образују се у редовном систему образовања, али се и оспособљавају кроз различите стручне курсеве, литературу па и периодику. До 21. века архивски кадрови стизали су са друштвених наука а сада с најразличитијих државних и приватних факултета (с мало или нимало знања о архивској струци). Стручни курсеви и литература на приправничком стажу и стручном архивистичком курсу нису довољни за стасавање квалитетног и квалификованог архивског кадра, чему тежи српска савремена архивистика. Отуда се периодика, односно стручни архивистички часописи, као размениоци искуства и преносници сазнања до којих долази савремена архивистика или историографија, значајно укључују у тај процес. С правом се може тврдити да нема успешне валоризације без периодике, односно да успешна валоризација регистратурског материјала и архивске грађе не може без доброг познавања периодике, њеног консултативног и едукативног сегмента.

Кључне речи: Архивска периодика, валоризација, улога и значај, едукација, архивски кадрови, Војводина, Србија.

Јасмина ЛАТИНОВИЋ
Историјски архив Београд
latinovicka@gmail.com

ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Сажетак: Валоризација архивске грађе представља један од најодговорнијих и најсложенијих послова у архивској делатности. Валоризацијом архивиста, који се бави заштитом регистратурског материјала и архивске грађе ван архива, својим редовним надзором над радом регистратуре одређује, заједно са одговорним и задуженим лицима у регистратури, научни, историјски, политички, привредни, културни и оперативни значај документације која је настала радом имаоца/ствараоца. Циљ валоризације регистратурског материјала и архивске грађе јесте да се из велике количине документације изабере она која је драгоцене за чување и која представља писани културно-историјски споменик. Приликом валоризовања документације у настајању и утврђивању вредности списка требало би током рада усвојити одређене критеријуме који служе као опште мерило. Ови критеријуми су у литератури одређени, али се у пракси не примењују стриктно, већ у њиховој примени има изузетака, у зависности од значаја регистратуре, времена настанка и вредности податка. У великој мери, примена зависи и од самог извршиоца – архивисте.

Кључне речи: валоризација, вредновање документа, регистратурски материјал и архивска грађа, критеријум, Листа категорија.

Марија ТОДОРОВИЋ
Историјски архив Шумадије – Крагујевац
63marijatodorovic@gmail.com

ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ КОД СТВАРАЛАЦА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА ПРЕУЗЕТЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Сажетак: У раду је апострофиран значај института валоризације архивске грађе различитих стваралаца у области заштите архивске грађе у настајању, позитивни ефекти валоризације код примопредаје, сређивања и обраде архивских фондова у архиву, као и значај новодонетих прописа у оквиру Архивистичког друштва Србије за вредновање и одабир архивске грађе, медицинске провенијенције.

Кључне речи: попис регистратурског материјала са роковима чувања, излучивање, категоризација архивске грађе, модернизација и стандардизација архивске службе.

ВАЛОРИЗАЦИЈА ДОКУМЕНТАЦИЈЕ У РЕГИСТРАТУРАМА АРХИВА СРБИЈЕ – НА ПРИМЕРУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак: Ефикасну заштиту документације у институцијама могуће је спровести само уз континуирану и утемељену праксу сарадње с надлежним архивом. Да би учинковитост овакве кооперације била евидентна, неопходно је применити све методе заштите архивске грађе и оперативне документације, још од самог настанка, кроз упутства, као детаљна и конкретна нормативна акта. Стога, осим редовног годишњег пописивања комплетног регистратурског материјала, неопходно је периодично приступати пословима категоризације и валоризације документације, те утврђивању рокова чувања у складу с њеним значајем и за друштво и за појединца. Кроз рад је дат приказ с конкретним фазама и препорукама приликом приступања предметној валоризацији и конкретан осврт на заштиту и валоризацију документације настале радом Народне скупштине Републике Србије. Представник Архива Србије је, на основу континуиране сарадње са запосленима из ове регистратуре, истакао њихово ангажовање на овим пословима, који ће бити приказани у раду.

Кључне речи: архивска грађа, регистратурски материјал, регистратура, Листа категорија регистратурског материјала, нормативна акта, валоризација, категоризација, излучивање, Народна скупштина, база података, студија случаја.

Радмила НЕДЕЉКОВИЋ
Архив Југославије
ranedbzd@gmail.com

ВАЛОРИЗАЦИЈА РЕГИСТРАТУРСКЕ И АРХИВСКЕ ГРАЂЕ „ФИЛМСКИХ НОВОСТИ”

Сажетак: У раду се преноси искуство Архива Југославије на заштити архивске грађе и валоризацији докуменатарног материјала Филмских новости. Филмски материјал, заједно са пратећим штампанима материјалима (сликарски текст, сценарио) настао радом „Филмских новости” вреднован је као архивска грађа, односно културно добро од општег интереса које има непроцењиву вредност за проучавање историје Југославије, Државне заједнице СЦГ, као и Републике Србије.

Кључне речи: Филмске новости, Архив Југославије, вредновање, филмски материјал, архивска грађа, листа категорија регистратурског материјала са роковима чувања, филмска трака, негативи, позитив.

Агим ЈАНУЗИ, Драган ЖИВКОВИЋ
Историјски архив „Тимочка крајина” Зајечар
spsluzba.arhivzaj@mts.rs

ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У РЕГИСТРАТУРАМА НА ТЕРИТОРИЈАЛНОЈ НАДЛЕЖНОСТИ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА У ЗАЈЕЧАРУ

Сажетак: У овом раду истакнути су неки од проблема на које Спољна служба наилази у поступку заштите архивске грађе у регистратурама, а тичу се валоризације, на територијалној надлежности Историјског архива у Зајечару. Овде су дата нека разматрања из теорије и праксе у регистратурама: рокови чувања, питање архивске књиге, узроци и последице непостојања јединствених листа категорија регистратурског материјала са роковима чувања, осврт на судску и медицинску документацију, али и на друге области упоређујући добре и лоше примере у регистратурама везане за промене, кадровске проблеме и економско стање. С обзиром на то да је предмет валоризације регистратурски материјал институција и друштвених асоцијација, а задатак вредновање и утврђивање која документа имају својство архивске грађе и која треба трајно чувати, валоризација представља најсложенији задатак.

Кључне речи: валоризација, регистратуре, спољна служба, Архив Зајечар.

Данијела БРАНКОВИЋ
Архив Војводине, Нови Сад
danijela.b@arhivvojvodine.org.rs

ПРОБЛЕМИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ЦРКВЕНЕ ПРОВЕНИЈЕНЦИЈЕ – МАНАСТИР БЕЗДИН, РУМУНИЈА

Сажетак: Циљ рада представља изношење теоријске проблематике и опис архивске праксе валоризације архивске грађе, настале у српском православном манастиру Бездин (Румунија), која се тренутно налази на чувању у Српској православној епископији у Темишвару. Под *валоризацијом* подразумевамо целокупан процес утврђивања и одабирања записа који имају трајну вредност као културно добро, па представљају извор за историјска и друга научна истраживања. Веома вредни манастирски списи и књиге, које су писани траг постојања и рада манастира Бездин, потичу из 18. и 19. века.

Кључне речи: Српска православна епископија у Темишвару, манастир Бездин, валоризација (вредновање) архивске грађе, критеријуми за вредновање архивске грађе, категоризација архивске грађе (одабирање), стваралац архивске грађе, архивско законодавство и црквена архивска грађа.

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ У РЕГИСТРАТУРАМА – КЉУЧ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Сажетак: Архиви у Србији као установе културе, као и запослени њима, преживљавају све промене у друштву и свакодневно су суочени с бројним изазовима. Нажалост, законска „подлога” у Републици, која је темељ архивистичких поступања, још је она из 20. века. Законодавци никако да изгласају савремена законска решења. Недостатак прописа који регулишу стручну обуку запослених у регистратурама, проблем је који онемогућава ефикаснији рад у регистратурама и архивским установама, нарочито када је у питању вредновање грађе коју чувају њени ствараоци. У раду, утемељеном на вишегодишњој пракси запослених у Служби заштите архивске грађе ван Историјског архива Суботица, пореде се примери уређенијих и неуређенијих архива у регистратурама, наглашава се потреба увођења обавезног усавршавања запослених, на годишњим семинарима, тзв. стручним предавањима, које би требало да организују регионалне или матичне архивске установе, на нивоу хијерархијски нижих или виших политичких заједница. Све у циљу достизања и одржања ефикасног система рада, утемељеног на архивским нормама.

Кључне речи: образовање, архив, струка, знање.

Татјана СЕГЕДИНЧЕВ
Историјски архив Суботица
tatjana.segedincev@suarhiv.co.rs

ВАЛОРИЗАЦИЈА ДОКУМЕНАТА У ИСТОРИЈСКОМ АРХИВУ СУБОТИЦА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ВАЛОРИЗАЦИЈУ КОД ФОНДА „СЕНАТ ГРАДА СУБОТИЦЕ” (ГРАДСКО ПОГЛАВАРСТВО) 1918–1941

Сажетак: У раду се говори о начину валоризације докумената у пракси, о томе како се вредновање докумената врши у односу на локални значај и регионално подручје. Узевши у обзир сву теорију архивистике која се односи на ову делатност рада у Архивима, сваки архив у својој процени требало би да изврши експертизу вредности докумената предвиђених за трајно чување. Посебно се описује како је извршена валоризација код фонда „Сенат града Суботице” (1919–1941) година.

Кључне речи: архив, регистратура, документи, архивалије, вредновање, шкартирање, валоризација архивске грађе, критеријуми, историја, значај.

Енвер УЈКАНОВИЋ
Историјски архив „Рас“, Нови Пазар
enverujkanovic@gmail.com

ОРИЈЕНТАЛНА ГРАЂА И ЊЕНА ВАЛОРИЗАЦИЈА У АРХИВСКИМ ФОНДОВИМА

Сажетак: Османско-турски извори имају примаран значај за изучавање историје балканских народа од почетка 15. века, од пропадања самосталних балканских држава и наступа османске ере, па све до ослобођења од турско-османске власти, током 19. и почетком 20. века. Ови извори су скоро једина врела за познавање унутрашњих прилика под којима су живели наши народи под османском влашћу. Будући да је презентовање и публиковање архивске грађе из османског доба код нас веома ретко и спорадично, упркос декларативном залагању и свести о њеном значају за савремену историографију, овај рад има намеру да скрене пажњу на вредну и аутентичну историјску грађу, на потребу утврђивања њеног обима и валоризације у фондовима и збиркама архивских установа у Републици Србији и подстакне њену обраду и презентовање.

Кључне речи: османско-турска управа, османско-турски извори, османистика, дефтери, сицили, вакуфнаме.

Ванда Војводић Мицова,
Историјски архив Зрењанин
arhivzrenjanin@gmail.com

ПЕРИОДИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ НА ПРИМЕРУ ПРИВРЕДНИХ И УПРАВНИХ ФОНДОВА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ЗРЕЊАНИН

Сажетак: Циљ рада је да покажемо с којим тешкоћама се суочавамо приликом статусних промена привредних субјеката, а које се рефлектују на стање регистратурског материјала ван архива, приликом преузимања, сређивања и обраде архивске грађе. Посебно је занимљив положај привредних субјеката с почетка деведесетих година прошлог века јер су се структурне друштвено-политичке промене и својинске трансформације одразиле на архивску грађу. Све то је отежавајућа околност архивистима који сређују ову врсту архивске грађе. У раду ће такође бити речи о периодизацији архивске грађе управних фондова, на основу промена друштвено-политичког система и државно-правног уређења.

Кључне речи: привредна предузећа, статусне промене, деоничарска друштва, акционарска друштва, општине, Комисија за ликвидацију аграрне реформе, државно уређење, периодизација.

Велибор ТОДОРОВ, Зоран ЈАНКОВИЋ
Историјски архив „Тимочка крајина” Зајечар
spsluzba.arhivzaj@mts.rs

РАЗГРАНИЧЕЊЕ ФОНДОВА У ИСТОРИЈСКОМ АРХИВУ У ЗАЈЕЧАРУ И ПРОБЛЕМИ ИЗ ПРАКСЕ

Сажетак: Историјски архив у Зајечару је установа заштите архивске грађе и у својим депоима чува фондове и збирке настале на територијалној надлежности Архива. Према нашој теорији и пракси, архивски фонд чине сви документи који су органски настали пословањем неког органа власти, установе, предузећа, организације, породице, личности итд. Питање разграничења архивске грађе у пракси одувек је било актуелно. У овом раду приказују се конкретни примери и проблеми који се јављају у пракси приликом разграничења фондова и збирки, а посебно фондови из групе Управа и јавне службе, породичних и личних фондова и збирки.

Кључне речи: разграничење, обједињени фонд, граничне године, Историјски архив, депо, Зајечар.

Aleksandra PAVŠIČ MILOST
„Pokrajinski arhiv v Novi Gorici”
Pokrajinski arhiv u Novoj Gorici

VALORIZACIJA REGISTRATURNE GRAĐE U SLOVENIJI

Sažetak: Teorijske osnove valorizacije registraturne građe su u Sloveniji dobro postavljene. Opšti kriterijumi vrednovanja registraturne građe i određivanje arhivske građe su u arhivskoj struci dogovoreni i usklađeni, zapisani u arhivskim propisima. Kod njihove upotrebe u praksi dolazi do velikih razlika između arhiva, pa čak i između arhivista unutar istog arhiva. Zato se količina selektovane arhivske građe, koju arhivi preuzimaju na osnovu istih opštih kriterijuma valorizacije i, možda čak, istih stručnih uputstava za selekciju arhivske građe iz registraturne, od arhiva do arhiva veoma razlikuje.

Srđan PEJOVIĆ
Državni arhiv Crne Gore, Cetinje
pejovic.dacg@t-com.me

RE/VALORIZACIJA ARHIVSKE GRAĐE U PROCESU RESTITUCIJE -korisnički zahtjevi i inventivnost arhivskih fondova i zbirki u Crnoj Gori-

Sažetak: U radu je razmatran uticaj korisničkih zahtjeva na inventivnost arhivskih fondova i zbirki kroz praktična iskustva sa „tranzicionim zahtjevima” u postupku procesa restitucije imovine i imovinskih prava. U tom kontekstu analizirana je korisnička orijentacija i sposobnost arhiva da udovolji porastu korisničkih zahtjeva. Analizirana je struktura korisničkih zahtjeva i njihova definisanost kao preduslov za pristup i korišćenje arhivskoj građi. Izostanak valorizacije određene arhivske građe uslovio je nedovoljnu strukturu sadržaja arhivskih fondova i zbirki koja je postala očigledna u postupku restitucije, što je posebno izdvojeno kao objektivna odgovornost arhivista.

Ključne riječi: re/valorizacija restitucija, tranzicioni zahtjevi, inventivnost, pravni i administrativni kontekst.

Јелена БОШКОВИЋ, Милорад ЈОВАНОВИЋ
Историјски архив „Средње Поморавље” Јагодина
jelenaboskovic1986@gmail.com
miloradj69@gmail.com

ВАЛОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ЦРКАВА И МАНАСТИРА ШУМАДИЈСКЕ И БРАНИЧЕВСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Сажетак: Рад је настао као резултат пројекта Евидентирање архивске грађе цркава и манастира Шумадијске епархије (Архијерејско намесништво беличко и Архијерејско намесништво левачко) и Браничевске епархије (Архијерејско намесништво параћинско-ћупријско и Архијерејско намесништво ресавско). Захваљујући благослову надлежних архијереја имали смо привилегију да прегледамо архивску грађу и документарни материјал цркава и манастира двеју епархија. Валоризација архивске грађе духовне провенијенције захтевала је детаљну припрему и посебан приступ свакој црквеној општини или сваком манастиру. Наш рад представља ретроспективни преглед свих активности које смо обавили током реализације пројекта. Имајући у виду значај, али и посебност архивске грађе црквене и манстирске провенијенције, настојали смо да прикажемо друштвено-историјске околности и духовне оквире њеног настанка од аутономне Митрополије до васпостављене Патријаршије. Анализирали смо црквену организацију и хијерархију у наведеном периоду и предложили временска раздобља приликом груписања архивске грађе. Поделили смо целокупну архивску грађу према пореклу и врсти, а затим смо идентификовали групе и глобалном експертизом утврдили вредност архивске грађе. Садржајном и компаративном анализом списа и књига издвојили смо архивску грађу која несумњиво има трајну вредност и која се према општим карактеристикама може груписати и категорисати.

Кључне речи: Српска православна црква, Београдска митрополија, епархија, архијерејско намесништво, црквена општина, парохија, манастир, архивска грађа и документарни материјал, валоризација (вредновање), наредбе и расписи.

РАЗГРАНИЧЕЊЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

нормативна, теоријска и практична разматрања, са примерима из праксе Историјског архива Пожаревац

Сажетак: Разграничење архивских фондова представља веома значајно питање у заштити архивске грађе, њеној категоризацији и вредновању, које се актуелизира увек изнова са променама у државној структури, политичким и економским сегментима. Ово струковно питање од виталног је интереса и за практичан рад архивских посленика, сређивање, обраду, израду научно-обавештајних средстава, те публикавање архивске грађе. Посматрано и примењивано у делу претходне заштите архивалија, у регистратурама, правилно разграничење и утврђивање архивских фондова је предуслов квалитетнијем стручном приступу у архивским установама. У раду су изнета теоретска и нормативна питања разграничења архивских фондова, донети српске архивистике у тој области. Такође су приказана репрезентна искуства надлежне службе Историјског архива Пожаревац, те на основу тога дате препоруке за унапређење система разграничавања архивских фондова, а у складу са захтевима које пред архивску теорију поставља архивска пракса.

Кључне речи: архивски фонд, разграничење, регистратура, архивска грађа у настајању, начела.

Аутори:

АДАМОВ, Марко,	архивски помоћник, Архив Србије, Београд
БОГОСАВЉЕВИЋ, Мирјана,	архивиста, Архив Србије, Београд
БОШКОВИЋ, Јелена	архивски помоћник, Историјски архив <i>Средње Поморавље</i> Јагодина
БРАНКОВИЋ, Данијела,	архивски саветник, Архив Војводине, Нови Сад
ВЕЉАНОВИЋ, Зоран,	виши архивиста, Историјски архив Суботица
ВОЈВОДИЋ МИЦОВА, Ванда,	виши архивиста, Историјски архив Зрењанин
ВУК, Љерка,	архивиста, Хрватски државни архив, Загреб
ВУКЕЛИЋ, Зоран ,	виши архивиста, Историјски архив Суботица
ВУКЛИШ, мр Владан,	архивиста, Архив Републике Српске, Бањалука
ДОЖИЋ, Љиљана,	виши архивиста, Архив Војводине, Нови Сад
ДОКНИЋ, др Бранка,	самостални саветник, Архив Југославије
ЂОРЂЕВИЋ, проф. др Бојан,	професор архивистике, Филолошки факултет Универзитета у Београду
ЖИВКОВИЋ, Драган,	архивски помоћник, Историјски архив „Тимочка крајина“, Зајечар
ЖИВКОВИЋ, ма Јасмина	виши архивиста, Историјски архив Пожаревац
ЈАНКОВИЋ, Зоран,	архивски помоћник, Историјски архив „Тимочка крајина“, Зајечар
ЈАНУЗИ, Агим,	виши архивиста, Историјски архив „Тимочка крајина“, Зајечар
ЈОВАНОВИЋ, Милорад	Историјски архив <i>Средње Поморавље</i> Јагодина
КИКИЋ, др Татјана,	виши архивиста, Архив Србије, Београд
ЛАТИНОВИЋ, Јасмина,	архивиста, Историјски архив Београд
НЕДЕЉКОВИЋ, Радмила,	архивски саветник, Архив Југославије
ПАВШИЧ МИЛОСТ, Александра,	архивиста, Покрајински архив у Новој Горици
ПЕЈОВИЋ, Срђан,	начелник Одељења за научно информативну делатност, Државни архив Црне Горе, Цетиње
СЕГЕДИНЧЕВ, Татјана,	архивски саветник, Историјски архив Суботица
ТОДОРОВ, Велибор,	архивиста, Историјски архив „Тимочка крајина“, Зајечар
ТОДОРОВИЋ, Марија,	архивски саветник, Историјски архив Шумадије, Крагујевац
УЛКАНОВИЋ, др Енвер,	архивиста, Историјски архив „Рас“, Нови Пазар
ЦВЕТКОВИЋ, Слободанка,	архивиста, Историјски архив Пожаревац
ШАБОТИЋ, проф. др Изет,	Филозофски факултет Универзитета у Тузли

